

רובינסון ג'פרס

חלום המוות של העיט בכלוב

מאנגלית: שלומציון קינן

רובינסון ג'פרס (1887-1962) היה משורר אמריקני שנוי במחלוקת, שנודע בשירתו האפית־נרטיבית ובחיבתו לרצועת החוף המפורצת ואדירת היערות של קליפורניה. זיקתו לקליפורניה ולנשגב האמריקני וסלידתו מן הסוליפסיזם של האנושות אחראיות לשתי האסכולות המיוחסות לו: "הנשגב הקליפורני", וה"אי־הומניזם" ("inhumanism"). הוא השפיע על צ'רלס בוקובסקי, על צ'סלב מילוש ועל ה"ביץ'-בויז", התחבב על לוחמי הסביבה, ובילה את רוב ימיו בעיירה כרמל, במגדל בולת שבנה בעצמו.

"חלום המוות של העיט בכלוב" הוא חלק מפואמה ארוכה הקרויה "קודור", שהיא עיבוד מודרני לסיפור המיתולוגי על פיידרה והיפוליטוס. קודור האלמן מתאהב בפרה הצעירה, שבתורה מתאהבת בבנו הצייד. כשקודור חושד בבנו כי אנס אותה הוא רוצח אותו, אך כשהוא מגלה את טעותו, הוא מנקר את שתי עיניו.

קודור מבלה את שארית חייו כשהוא עיוור ובווער ביגונו, במחיצת בנו הנותר ג'ורג' ובתו מיכל. זהו לו מעין מוות בחייו, אך בחיים־לא חיים אלה יש גם משום האלהה והתעלות. העיט המתואר בשיר הוא חיית המחמד הנכה של בתו, העובר תהליך של האלהה בעצמו, כשמיכל מבקשת להמיתו המתת חסד.

ש"ק

כְּשֶׁנִכְנַס ג'וֹרְג' פְּנִימָה לְקַחַת
אֶת הָאֶקֶדָה, עָלְתָה מִיכָל לִגְבָעָה
בּוֹכִיָה; אָבַל כְּשֶׁשָׁב וּמּוֹת בִּידוֹ
הִיא נִשְׁאַרָה לְצִפּוֹת. עִם הִירִיָה הַבּוֹדֶדֶת
נִתַר הָעוֹף נֶאֱדָר־הָאֶפֶל אֶל גֵּג הַכְּלוֹב
בְּשִׁקָט וְהִפָּה בְּעֶץ; בְּנִפְלוֹ נִרְאָה פְּתָאוֹם
זְעִיר וְרַךְ, מִהֶסֶה בֵּין כְּנָפָיו הַצְנוּפוֹת.

תֹּאֵי הָעֶצֶב שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם חוֹלְמִים רְפוֹת לְאַחַר מוֹתָם
וּמַעֲמָמִים אוֹתָם אֶל הַשְּׁלֹוָה; הֵם לֹא בּוֹעֲרִים בְּלֹהֵט,

מָה שֶׁהִיא לָהֶם בְּזָבוּ בַחֲיֵיהֶם.
מִסְנָנוֹת לְתִשּׁוּקָתָם הַדּוֹלֶפֶת; יֵשׁ לָהֶם דֵּי תַעֲנוּגוֹת
וְשִׁיחוֹת; כִּךְ הֵם גַּם חוֹלְמִים.
הַדּוֹרְסִים הַמִּתְבּוֹדְדִים שִׁיכִים לִגְזַע כְּבִיר מְזֵה;
עֵינֵיהֶם קְרוֹת וְדָמָם רוֹתַח. מָה שֶׁזֶנֶק לְמוֹת,
מִטַּת-כִּנֶּף כֶּהָה כִּסְעֵר מִמְלָאָה אֶת עוֹלָמוֹ,
הִיא יוֹתֵר מִבֶּד הַמוֹךְ שֶׁנִּפֵּל. מִשְׁהוּ פָּרַח
אֶל-עַל. הוּא תִשּׁוּקָה כְּלוֹאֶת כְּלוֹב
כְּמוֹ לֵהֵב גַּל מִפְּלַח-רוּחוֹת, לֵהֲבִה
מִתְמַרֶּת מֵאֵשׁ, אוֹ לֵהֵט בָּרֶק מִתְנַחֵשׁל בְּעֵנָן
נִפְרָשֶׁת לִפְתָּע בְּמַעֲרַת הָרָקִיעַ: אֲנִי, שֶׁהִנֵּי נִיחַ,
וְלִבִּי קָר, לֹא מְרָגֵל בְּהִתְלַקְחוֹת,
דָּם לִבִּי כְּמִי-יָם קוֹוִיִּים בְּבִרְכַּת אָבִן,
תִּשּׁוּקָתִי לְסֹלֶעַ, אֵיךְ אוֹכֵל לְדַבֵּר עֲלֶיהָ?
שְׁלִי תִשְׁקַע לְקִרְקָעִית הָאָבִן.

זֶה גָּאָה,
חוֹלֵשׁ עַל הָאוֹיֵר מַעַל לְכָלֹא הַמְרָקָן,
הַכוֹחוֹת הַלְהוּטִים בְּכִתְפָיו מְנוֹפְפִים לֹא צֵל
פּוֹרְמִים אֶת סְפִירָלוֹת הַמַּעוֹף הַמִּתְפַּשְּׁטוֹת וְהוֹלְכוֹת
כְּאוֹר-כּוֹכֵב, הַטּוֹוָה אֶת הַחוּטִים הַנִּנְעָצִים בְּלִילָה
מַעֲצָם עֲצָמוֹ: כִּךְ אֵכֵלָה עֲצָמָה תִשּׁוּקָה נִשְׁרִית
לְכַדִּי חֲרוֹת מְטָאוֹרִית וְהִתְמַרָה
גְּבוּהָ יוֹתֵר, וְרֹאֲתָה אֶת הַמִּכְתֵּשׁ חוֹרֵץ
הַהָרִים שֶׁל שְׂבִיָּה (שֶׁהִיא, בְּעֵבֹר קוֹדוֹר,
מַעֲיֵן עוֹלָם) כְּסֹדֶק יֵשֵׁן בְּקִיר,
שֶׁצֵּלוֹ אֲרַגְמִנִּי וְאוֹרוֹ זֶהָב; הַכֶּתֶם הַקָּטָן
הַשְּׁפוּךְ עַל רִצְפַּת הַסֹּדֶק הִיא הַיַּעַר הַגָּדוֹל;
גְּרָגִיר הַחוֹל הִיא הַסֹּלֶעַ. פְּרוּר, מְרִכֵּז כּוֹחַ
אֲטוֹמִי מַעֲנֵן בְּעֵשֶׂן עֲצָמוֹ
רֵץ רִצּוֹא וּבְכָה בְּסֹדֶק; הִיא זֶה קוֹדוֹר; לִנְקָדוֹת

הַאֲנוּשִׁיּוֹת הָאֲחֵרוֹת לֹא הָיָה דֵּי מִשְׁקָל אוֹ זֶהר
לְנִקֵּב אֶת עֵינֶיהָ וְלוֹ שֶׁל תְּשׁוּקַת-עֵיט.

זֶה הָאֶמִיר וּבָעֵר. הַיָּם הַנוֹצֵץ מִטָּה נָח אֶל חוּפוֹ
כְּמוֹ מִגֵּן הַיָּרֵחַ הַכְּבִיר, שְ�נוּחַת וּמִתְגֹּלֵל בְּזֶהָרוֹ
שׁוּלְיוֹ נוֹשְׁקִים לָאָרֶץ. כְּנַגְדּוֹ,
הַגְּבָעוֹת שֶׁל רֶכֶס הַחוּף רַב הַפָּנִים וְהַמְכַתְּשִׁים, נִתְקָשׁוּ לְכַדֵּי
הַר מְגֻלָּף אֶחָד, צִוְחַת עֵיט מִתְגַּבְּהַת
אֲחַת עֲשׂוּיָה אֲבֵן, בּוֹלֶמֶת אֶת כּוּחוֹ שֶׁל הַיָּם. הַשְּׂפָעָה
בַּעֲלַת הַמְּקוֹר וְהַכְּנָפִים
חָשָׂה בְּאוֹר נֹשֵׁב בְּגִרוּנָה וְרָאֲתָה
אֶת קַעֲרַת-הַשְּׁמֶשׁ בְּהַר טֶסֶג'אָרָה, שֵׁם רוֹקְדִים
עֶפְרַיִם עִם שַׁחַר בְּהַבְלֵי הַפְּלָגִים הַחֲמִים,
מִתִּישָׁרָת, אֶת הָרֶכָסִים הַגְּבוּהִים מֵעֵבֶר לַקֶּצַ'אֲגוּאָה,
שֵׁם נוֹלָדִים הַנְּהָרוֹת וְגוֹוְעִים הַקּוֹנְדוֹרִים,
מִשְׁתַּטְּחִים, וּמֵאָה מִלִּין לְעֵבֶר הַבֶּקֶר זֹרְחִים הָרִי הַסִּיּוּרָה
בְּפִסְגוֹתֵיהֶם הַמְּשֻׁלְּגוֹת, זֹלָגִים וּמַחְלִיקִים עֲצָמָם
אֶל הָאָרֶץ הַמִּתְעַגֶּלֶת.

הוּא רָאָה מִן הַחֹלֶל הָרֶם וְהַנְטוּשׁ
שֶׁל אֹיִר חָנֵק
שֵׁם מִתְלַקְּחִים מִטְּאוּרִים בְּאֵשׁ יֶרֶקֶן וְגוֹוְעִים, אֶת הָאוּקִינוֹס
צוֹנֵחַ מֵעֵרְבָה לְעֵבֶר מַחוּף פְּנִינֵי הַשַּׁחַר
וְאֶת קֶצֶה הַלִּילָה הַנֶּדַח מַחְלִיק לְעֵבֶר אֶסְיָה;
הוּא רָאָה הַרְחָק לְמִטָּה בְּמִזְרַח אֶת הַיִּבְשֶׁת
שְׁחוּקַת-הָאֵבִיב; וּמִשְׁהַרְפָּה הַזֶּמֶן סְבִיבוֹ, מִפְּשֵׁט מַהוּיָה,
הוּא רָאָה אֶת אַחֲרִיתָם שֶׁל הָעֵיטִים,
דּוֹרוֹת שְׂפָלִים שֶׁל שְׁחָפִים וְעוֹרְבִים נוֹטְלִים אֶת עוֹלָמָם: תּוֹר
בָּא וְתוֹר הוֹלֵךְ בְּאוֹר, כְּמוֹ עַל הָאֲדָמָה
דִּחְקוּ הַפָּנִים הַלְּבָנִים אֶת הַחוּמִּים. הוּא רָאָה אֶת הַלְּבָנִים מִתְנַנְּנִים
וְאֶת הַחוּמִּים שְׂבִים מֵאֶסְיָה;
הוּא רָאָה בְּנֵי אָדָם מִיִּטִּיבִים עוֹף מִן הַנֶּץ וְשׁוֹב שׁוֹכְחִים;

הוא רֹאֵה בְּנֵי אָדָם מְכַסִּים אֶת הָאָרֶץ וְשׁוֹב
טוֹרְפִים אֶלֶּה אֶת אֶלֶּה וּמְסַתְּרִים בְּמַעְרוֹתֵיהֶם, נְדִירִים כְּזָאֲבִים.
לֹא הִיָּה לוֹ אֲכַפֶּת וְהוּא לֹא הִשְׁתּוֹמֵם, וְהוּא רֹאֵה
צְמִיחָה וּקְמִילָה לְסִרּוּגִין לְנֹצֵחַ, וְאֵת שׁוֹבָה שֶׁל הַגָּאוֹת.

הוא רֹאֵה, בְּהִתְאֵם לְרֹאֵית בְּנֵי מִינוֹ, אֶת גּוֹף
הַחַיִּים הָאֲרֻכִּיטִיפִי תְּשׁוּקָת בֶּשָׂר בַּעֲלַת מְקוֹר
נוֹשָׂאת עֲצָמָה עַל כְּנָפִים חוֹשְׁרוֹת-סוּפָה: אֵךְ עֵינֶיהָ
הָיוּ פּוֹמִיּוֹת דָּם; הָעֵינַיִם נִקְרוּ הַחוּצָה; דָּם כֶּהָה
נָזַל מֵאֲרֻבוֹתֶיהֶן הַחֲרָבוֹת אֶל קֶרֶס הַמְּקוֹר
וְהַמְטִיר עַל הַמְּרַחֲבִים הַשׁוֹמְמִים שֶׁל שָׁמַיִם רִיקִים.
וּבְכָל זֹאת הַחַיִּים הַגְּדוֹלִים נִמְשָׁכוּ; וּבְכָל זֹאת הַחַיִּים הַגְּדוֹלִים.
הָיוּ יָפִים, וְהִיא שִׁתְתָּה אֶת מַפְלָתָהּ, וְטִרְפָּה אֶת רַעְבוֹנָהּ לְמִזּוֹן.

אִזּוּ הַבְּחִין פְּנִטוֹם הָעֵיט
בְּכֻלָּאוֹ וּבַפְּצָעוֹ כְּאִמְלָלוֹת לֹא-פְרֻטִית,
כָּל מָה שְׁחִי הִיָּה מוּטָל בְּמוֹמוֹ וּמַדְמָם, בְּכָלוֹב אוֹ בַּעֲוֹנוֹן,
קִצּוֹתָיו כְּרוֹתִים בְּמוֹת וּבְלָדָה וּמִצָּרֵב
כָּאֵב חֵד בְּגִדְמִיו עוֹצֵר אֶת הַדְּמוּם, אֲבָל חֶרֶף זֹאת
לֹא פָּסַק; הַחַיִּים הָיוּ יוֹתֵר מִסֵּף תַּפְקוּדִיָּהֶם
וּתְאוּנוֹתֵיהֶם, חֲשׁוּבִים מִכְּאֵבָם וּמִתַּעֲנוּגוֹתֵיהֶם,
לְפִיד גָּא לְהַבְעִירוֹ, אֶקְסֻזָּה
חִיוֹנִית לְמַהֲלֵךְ הַדְּבָרִים הַקָּרִי,
שְׁעִיר-לַעֲזָאזֵל שֶׁל הָעוֹלָם מַעֲבֵר. (אֲבָל כְּשֶׁלְעֲצָמִי
שִׁמְעָתִי אֶת אֲבִיךָ הַקָּרִי זֹעֵק לְהוֹלֵד
כָּכָל שֶׁיִּכּוֹל הִיָּה אִי-פָעֵם בֶּשָׂר לִזְעַק לְהִשְׁתַּתֵּק.)
בְּהִשְׁלִיכָה עֲצָמָה עַל הַגִּשְׁמָה הוֹתִירָה תְּשׁוּקָת הָעֵיט
אֶת הַחַיִּים מֵאַחֲוֹר וְעָפָה אֶל הַשֶּׁמֶשׁ, אֲבִיָּה.
טִפְרֵי הַרְפָּאִים הָעֲצוּמִים בָּחֲרוּ בְּשִׁלּוֹה לְטִרְפָּם
תּוֹךְ הַתַּעֲלוּת, בְּמוֹתָם מַעֲבֵר לְמוֹת; הֵם הַתַּעֲקִלוּ כְּלָפִי מַעֲלָה,
וְחֻבְטוּ
בְּשִׁלּוֹה כְּבִגּוֹר עֶפְרַיִם לִבֵּן בְּבִקְעָה בּוֹעֶרֶת.